

Udskriftsdato: 14. december 2025

2017/1 BR 4 (Gældende)

Beretning om tilsynets virksomhed i folketingsåret 2017-18

Ministerium: Folketinget

Beretning

om

tilsynets virksomhed i folketingsåret 2017-18

Indholdsfortegnelse:

1. **§ 71-tilsynets virksomhed generelt**
 - 1.1 Det retlige grundlag
 - 1.2 Opgaver
 - 1.3 Udtalelser
2. **Indledning**
3. **Konkrete sager**
 - 3.1 Spørgsmål om tilsynets kompetence i forbindelse med behandlingen af en konkret sag
4. **Spørgsmål til ministre**
 - 4.1 Skærmning til stue på en psykiatrisk afdeling
 - 4.2 Politiets involvering i flytning af et tvangsfjernet barn fra et anbringelsessted til et andet
 - 4.3 Erfaringer med oppegående tvangsfiksering
5. **Besøg på psykiatriske afdelinger m.v.**
 - 5.1 Dronning Ingrid's Hospital, Psykiatrisk Afdeling A1
 - 5.2 Psykiatrisk Center København, afsnit 6201
 - 5.3 Psykiatrisk Afdeling Vejle, psykoseafsnit 06/07
 - 5.4 Psykiatrisk Afdeling Middelfart, afsnit P1
 - 5.5 Brønderslev Psykiatriske Sygehus, Ældrepsykiatrisk Sengeafsnit N4
6. **Opfølgning på tidligere besøg på psykiatriske afdelinger m.v.**
 - 6.1 Børne- og Ungdomspsykiatrien, Roskilde
 - 6.2 Psykiatrisk Center Glostrup, intensivt døgnafsnit for unge
 - 6.3 Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center, Bispebjerg
 - 6.4 Børne- og Ungdomspsykiatrien, Kolding
 - 6.5 Børne- og Ungdomspsykiatrien, Odense
 - 6.6 Børne- og Ungdomspsykiatrien, Aalborg
 - 6.7 Sikringsafdelingen, Slagelse
 - 6.8 Bakkegården, Nykøbing Sjælland
 - 6.9 Børne- og Ungdomspsykiatrien, Esbjerg
 - 6.10 Fonden Sparta, Haderup
7. **Møder**
 - 7.1 Møde med Folketingets Ombudsmand
 - 7.2 Møde med børne- og socialministeren om statistik på tvangsanbringelsesområdet
 - 7.3 Møde med Landsforeningen af Patientrådgivere og Bistandsværger i Danmark
 - 7.4 Møde med børne- og socialministeren og Ankestyrelsen om generelle udfordringer på tvangsanbringelsesområdet
8. **Samråd**
 - 8.1 Samråd med børne- og socialministeren
9. **Oplysning om tilsynets arbejde**

§ 71-tilsynet er udtrykkeligt nævnt i grundloven.

Grundlovens § 71, stk. 6 og 7, har følgende ordlyd:

»Stk. 6. Uden for strafferetsplejen skal lovligheden af en frihedsberøvelse, der ikke er besluttet af en dømmende myndighed, og som ikke har hjemmel i lovgivningen om udlændinge, på begæring af den, der er berøvet sin frihed, eller den, der handler på hans vegne, forelægges de almindelige domstole eller anden dømmende myndighed til prøvelse. Nærmere regler herom fastsættes ved lov.

Stk. 7. Behandlingen af de i stk. 6 nævnte personer undergives et af Folketinget valgt tilsyn, hvortil de pågældende skal have adgang til at rette henvendelse.«

Bestemmelserne er baggrunden for, at man taler om Tilsynet i henhold til grundlovens § 71 eller i daglig tale § 71-tilsynet.

§ 71-tilsynet består af 9 medlemmer.

§ 71-tilsynets opgaver adskiller sig fra de opgaver, som Folketingets stående udvalg varetager. På tilsynets møder behandles en række generelle og konkrete sager, hvorimod lov- og beslutningsforslag ikke bliver henvist til behandling i tilsynet.

Tilsynet modtager henvendelser fra og om enkeltpersoner, som administrativt er berøvet deres frihed. En del af disse henvendelser vedrører spørgsmål, som ligger uden for tilsynets kompetence, mens andre sager henvises til de administrative klage- eller tilsynsmyndigheder på det pågældende retsområde. Tilbage er et antal sager vedrørende selve behandlingen under frihedsberøvelsen. Tilsynet behandler disse sager, som bl.a. giver anledning til at stille spørgsmål til de ansvarshavende myndigheder og til anmeldte og uanmeldte besøg på bl.a. psykiatriske afdelinger og opholdssteder for tvangsanbragte børn og unge.

§ 71-tilsynets besøg på psykiatriske afdelinger og andre steder med administrativt frihedsberøvede personer kan være anmeldte eller uanmeldte. Tilsynsbesøgene er et væsentligt element i tilsynets virksomhed. Som led i de almindelige bestræbelser på at følge med i, hvad der sker i regioner og kommuner på tilsynets område, kan tilsynet også besøge væresteder, skoler m.v.

Ud over ordinære møder holder § 71-tilsynet også møder med Folketingets Ombudsmand, foreninger, ministerier m.v., ligesom § 71-tilsynet deltager i konferencer, studieture m.v. med henblik på at få belyst emner inden for tilsynets område.

Både de generelle og de konkrete sager er sammen med tilsynsbesøg, møder, konferencer m.v. med til at oplyse tilsynet om, hvad der set fra den administrativt frihedsberøvede person selv eller dennes pårørende eller personalets synsvinkel er af problemstillinger på tilsynets område. Det giver anledning til, at tilsynet retter henvendelse til og stiller spørgsmål til bl.a. ministre, regioner og kommuner.

§ 71-tilsynet bestræber sig i hele sin virksomhed på at føre tilsyn med behandlingen af de personer, som administrativt er berøvet deres frihed, på en sådan måde at behandlingen af de administrativt frihedsberøvede personer til stadighed forbedres på såvel det konkrete som det generelle plan.

§ 71-tilsynet kommer med sin vurdering af forhold, der vedrører behandlingen af administrativt frihedsberøvede personer, f.eks. kan tilsynet udtale kritik og komme med anbefalinger og henstillinger. Typisk sker det enten i forbindelse med behandlingen af en konkret sag eller på baggrund af et tilsynsbesøg på f.eks. en psykiatrisk afdeling eller et opholdssted, hvor der er administrativt frihedsberøvede personer.

§ 71-tilsynet kan ikke træffe afgørelser i konkrete sager, behandle en klage eller tage stilling til, om en beslutning om administrativ frihedsberøvelse er rigtig eller forkert.

§ 71-tilsynet har i løbet af folketingsåret 2017-18 holdt 12 møder og været på fire tilsynsbesøg på psykiatriske afdelinger.

Tilsynet har i folketingsåret 2017-18 haft fokus på forholdene for tvangsanbragte børn og unge, herunder bl.a. omfanget af samvær mellem barnet og dets biologiske forældre samt politiets bistand i forbindelse med flytning af et tvangsanbragt barn fra et anbringelsessted til et andet. Derudover har tilsynet fortsat haft fokus på sikrede institutioners godkendelse til aflåsning af døre til børn og unges værelser. Tilsynet har endvidere som følge af en række konkrete henvendelser og tilsynsbesøgene haft fokus på forholdene for tvangsindlagte patienter på psykiatriske afdelinger.

De generelle og konkrete sager, der løbende har været behandlet i tilsynet, har sammen med tilsynsbesøgene og møderne givet anledning til, at tilsynet har rettet henvendelse og stillet spørgsmål til flere ministre, regioner, kommuner, opholdssteder, Ankestyrelsen, Folketingets Ombudsmand m.fl. om forskellige problemstillinger, hvilket der kan læses om i det følgende.

§ 71-tilsynet udfører bl.a. sin kompetence ved at tage imod og behandle henvendelser om forholdene for administrativt frihedsberøvede personer fra enten den pågældende person selv, dennes pårørende eller andre personer, der er i kontakt med den administrativt frihedsberøvede person, og tilsynet har i løbet af folketingsåret 2017-18 behandlet en række af disse henvendelser. En del af henvendelserne vedrørte spørgsmål, som ligger uden for tilsynets kompetence, herunder spørgsmål om lovligheden af selve frihedsberøvelsen eller tvangsforanstaltningen. Andre sager har tilsynet fundet det mest hensigtsmæssigt at henvise til de administrative klage- eller tilsynsmyndigheder på det pågældende retsområde. Tilbage er et antal sager, der vedrører forholdene under frihedsberøvelsen. Tilsynet har i det forgangne folketingsår behandlet sager om forholdene for både tvangsindlagte psykiatriske patienter og tvangsanbragte børn og unge. Tilsynet har behandlet disse sager fortroligt.

I forbindelse med tilsynets behandling af en konkret sag om et tvangsanbragt barn, hvor tilsynet havde anmodet om oplysninger fra en kommune, spurgte kommunen ind til, hvor kommunen kunne finde hjemmel til at sende de anmodede oplysninger til tilsynet.

Tilsynet svarede bl.a. følgende til kommunen:

»(...) § 71-tilsynet er udtrykkeligt nævnt i grundloven, hvoraf følgende fremgår af grundlovens § 71, stk. 6 og 7:

»Stk. 6. Uden for strafferetsplejen skal lovligheden af en frihedsberøvelse, der ikke er besluttet af en dømmende myndighed, og som ikke har hjemmel i lovgivningen om udlændinge, på begæring af den, der er berøvet sin frihed, eller den, der handler på hans vegne, forelægges de almindelige domstole eller anden dømmende myndighed til prøvelse. Nærmere regler herom fastsættes ved lov.

Stk. 7. Behandlingen af de i stk. 6 nævnte personer undergives et af Folketinget valgt tilsyn, hvortil de pågældende skal have adgang til at rette henvendelse.«

Grundloven, lovgivningen i øvrigt og Folketingets Forretningsorden indeholder ingen nærmere bestemmelser om, hvordan tilsynet skal udføre dets kompetence i praksis.

Det er imidlertid en forudsætning for § 71-tilsynet i forhold til at kunne udfylde sin kompetence om at føre tilsyn med behandlingen af administrativt frihedsberøvede personer, at tilsynet har adgang til de oplysninger, som tilsynet mener er nødvendige og relevante for dets arbejde.

I forlængelse heraf kan det oplyses, at § 71-tilsynets virksomhed gennem de sidste mange år inden for hjemlen i grundloven i praksis primært har været udmøntet gennem to forskellige hovedopgaver.

For det første modtager tilsynet henvendelser om forholdene for administrativt frihedsberøvede personer fra enten de pågældende personer selv, deres pårørende eller andre personer i nærheden af den administrativt frihedsberøvede person. En henvendelse kan give anledning til, at tilsynet anmoder de ansvarlige myndigheder om en redegørelse for sagen, stiller spørgsmål til ministre eller sender henvendelsen videre til den ansvarlige myndighed med anmodning om at blive orienteret om sagen m.v.

For det andet tager tilsynet på tilsynsbesøg for at se på forholdene for administrativt frihedsberøvede personer, herunder på forhold som f.eks. brugen af tvang, de fysiske rammer og behandlingsmetoder. Tilsynsbesøg munder ofte ud i opfølgende spørgsmål til den region, som har ansvaret for den afdeling eller det bosted, hvor tilsynsbesøget har fundet sted, eller til en kommune, minister m.fl.

Det er på denne baggrund, at § 71-tilsynet med jævne mellemrum anmoder om oplysninger og redegørelser om forhold og vilkår m.m. for administrativt frihedsberøvede personer, herunder enkeltpersoner som f.eks. er tvangsanbragt uden for hjemmet (...).

Tilsynets praksis er nærmere beskrevet i de årlige beretninger om tilsynets arbejde, som er tilgængelige på Folketingets hjemmeside. Endvidere beskrives tilsynets kompetence i »Responsum om visse fortolkningsspørgsmål vedrørende § 71-tilsynets kompetence« af 9. marts 2000 udarbejdet af Juridisk Institut på Aarhus Universitet, hvoraf det bl.a. fremgår, at »tilsynets grundlovsumiddelbare kompetence i første række fastlægges af tilsynet selv på grundlag af en fortolkning af grundlovens § 71, stk. 7, jf. stk. 6.« Responsummet er tilgængelig på Folketingets hjemmeside, jf. § 71-tilsynet, alm. del – bilag 173, folketingsåret 1999-00.

Hertil kan det bemærkes, at tilsynet generelt har haft et godt og konstruktivt samarbejde med relevante myndigheder, institutioner m.fl. indenfor § 71-tilsynets kompetenceområde.

Tilsynet håber, at kommunen har forståelse for tilsynets arbejdsformer og for, at § 71-tilsynet synes, at sagen (...) er en vigtig og principiel sag, og tilsynet ser frem til en fortsat god dialog (...).

Tilsynet fik efterfølgende svar fra kommunen på tilsynets spørgsmål.

Tilsynet har i folketingsåret 2017-18 stillet spørgsmål til forskellige ministre. Nedenfor fremgår et udsnit af de emner, som spørgsmålene har berørt.

På baggrund af oplysninger på et af tilsynets anmeldte tilsynsbesøg bad § 71-tilsynet sundhedsministeren om at redegøre for, om Sundheds- og Ældreministeriet eller regionerne kendte til betegnelsen skærmning til stue.

Sundhedsministeren svarede hertil bl.a. følgende:

»Sundheds- og Ældreministeriet har ikke stiftet bekendtskab med begrebet »skærmning til stue«. Begrebet fremgår ikke af psykiatriloven eller bemærkningerne hertil.

Sundheds- og Ældreministeriet bemærker, at psykiatrilovens § 18 d giver mulighed for »personlig skærmning«, som omhandler foranstaltninger, hvor ét eller flere personalemedlemmer konstant befinder sig i umiddelbar nærhed af patienten. Såfremt en patient ikke samtykker til personlig skærmning, må foranstaltningen kun anvendes i det omfang, det er nødvendigt for at afværge, at en patient begår selvmord eller på anden vis udsætter sit eller andres helbred for betydelig skade, eller forfølger eller på anden måde groft forulemper medpatienter eller andre.

Psykiatrilovens § 18 e fastslår desuden, at en patient skal orienteres om afdelingens indretning, herunder muligheden for forekomsten af eksempelvis mindre og aflåste enheder. Enheden skal som minimum indeholde spise-, bade- og opholdsfaciliteter m.v. og med mulighed for socialt samvær med medpatienter, der opholder sig i samme enhed.

Det er alene på Sikringsafdelingen under Retspsykiatrisk afdeling, Region Sjælland, at det er muligt at aflåse døren til patientstuen, jf. §§ 18 a og 18 b.

Sundheds- og Ældreministeriet har anmodet Danske Regioner om at bidrage til besvarelse af spørgsmålet om regionernes kendskab til begrebet »skærmning til stue«, samt hvor ofte denne praksis anvendes på psykiatriske afdelinger. Danske Regioner har oplyst følgende, som jeg henholder mig til:

»Regionerne anvender ikke »skærmning til stue« som et egentligt begreb i behandlingen. Regionerne anvender derimod psykiatrilovens muligheder for »personlig skærmning« på forskellig vis, afhængig af patientens behov for ro og reducerede stimuli, hensynet til de øvrige patienter m.v.

Skærmning er ikke som sådan et redskab til at holde en patient på et begrænset område, men et redskab til at forhindre, at en patient begår selvmord, udsætter sig selv eller andre for at lide betydelig skade eller groft forulemper medpatienter eller andre.

I de situationer, hvor det vurderes mest hensigtsmæssigt, kan skærmningen jf. psykiatriloven gennemføres på patientens stue eller på afdelingens dagligstue. I sådanne situationer opfordres patienten til at trække sig tilbage til sin stue el.lign., og opholde sig der indtil andet aftales. Patientstuen aflåses ikke. Ved anvendelse af skærmning er der hele tiden personale nær patienten, og der anvendes evt. fast vagt, som kan støtte, berolige og hjælpe patienten. Det kan desuden være en del af et terapeutisk tiltag, at personale opholder sig på stuen sammen med patienten.

Regionerne foretager udelukkende registrering af anvendelse af »personlig skærmning« i det omfang anvendelsen falder under psykiatrilovens område.««

Tilsynet spurgte i forlængelse heraf sundhedsministeren, om ministeren vil sende et hyrdebrev til regionerne om, at der ikke er hjemmel i psykiatriloven til at anvende »skærmning til stue«. Til det svarede sundhedsministeren bl.a.:

»Da regionerne ifølge Danske Regioner ikke anvender »skærmning til stue«, men alene anvender »personlig skærmning«, vurderer jeg det ikke nødvendigt at sende et hyrdebrev til regionerne om, at der ikke er hjemmel i psykiatriloven til at anvende »skærmning til stue«.«

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 46, 47, 49, 51, 52 og 53.

På baggrund af oplysninger i en dokumentarudsendelse på DR 1 spurgte tilsynet børne- og socialministeren til reglerne i forhold til politiets involvering i flytningen af et tvangsanbragt barn fra dets biologiske forældre eller et anbringelsessted til et andet anbringelsessted, og hvor ofte politiet bistår ved en sådan flytning.

Børne- og socialministeren svarede bl.a.:

»Kommunen kan med hjemmel i servicelovens § 64, stk. 4, anmode om politiets bistand ved fuldbyrdelse af afgørelser om bl.a. anbringelse uden for hjemmet uden samtykke. Der er ikke i servicelovens § 64, stk.

4, hjemmel til, at kommunen kan anmode om politiets bistand ved effektivering af afgørelser om ændret anbringelsessted uden samtykke.

Kommunerne indberetter ikke anmodninger om politiets bistand efter servicelovens § 64, stk. 4, til Danmarks Statistik, og der foreligger således ikke på socialområdet centrale opgørelser herover.

Da politiet hører under justitsministerens ressort, har Børne- og Socialministeriet anmodet Justitsministeriet om bidrag til brug for besvarelsen. (...)

Det fremgår af Justitsministeriets bidrag til besvarelsen, at Rigspolitiet bl.a. har oplyst følgende:

»Det vil (...) ikke uden en meget tids- og ressourcekrævende manuel gennemgang af et stort antal sager være muligt at identificere eventuelle sager, hvor kommunerne har anmodet om politiets bistand i forbindelse med flytningen af et barn fra dets biologiske forældre eller et anbringelsessted til et andet anbringelsessted.««

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 19, 20, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30 og 31.

På baggrund af drøftelser i tilsynet om anvendelsen af oppegående tvangsfiksering på Sikringsafdelingen i Slagelse spurgte tilsynet sundhedsministeren til erfaringerne med ordningen, hvor ofte ordningen har været anvendt, og om andre psykiatriske afdelinger efterspørger at kunne anvende oppegående tvangsfiksering, som der lovgivningsmæssigt kun er hjemmel til på Sikringsafdelingen.

Sundhedsministeren svarede bl.a.:

»Sundheds- og Ældreministeriet har anmodet Region Sjælland om at bidrage til besvarelse af spørgsmålet. Regionen har den 18. maj 2018 bl.a. oplyst følgende, som jeg henholder mig til:

»Erfaringerne med oppegående tvangsfiksering er bl.a. beskrevet i en tilsynsrapport fra Styrelsen for Patientsikkerhed, samt en evaluering fra Sundhedsstyrelsen. Rapporten fra Styrelsen for Patientsikkerhed – som p.t. alene foreligger som udkast – er udarbejdet på baggrund af det obligatoriske, årlige tilsyn med anvendelsen af oppegående tvangsfiksering.

Forud for psykiatrilovens revision i 2015 udarbejdede Sundhedsstyrelsen en evalueringsrapport om anvendelsen af oppegående tvangsfiksering i Sikringsafdelingen.«

I Sundhedsstyrelsens evalueringsrapport af 5. maj 2014 var de patienter, som deltog i evalueringen tilfredse med brugen af oppegående tvangsfiksering. Det fremhæves bl.a. i rapporten, at patienterne før har følt sig isolerede, da de har tilbragt størstedelen af deres tid alene på deres aflåste stue. Ved brug af oppegående tvangsfiksering, har de mulighed for at bevæge sig rundt og være fysisk aktive. Dette gavner både patienterne somatisk, da risikoen for udvikling af følgesygdomme efter langvarig bæltefiksering forebygges, samt psykisk og socialt, da patienterne kan være sammen med andre medpatienter og deltage i den miljøterapeutiske behandling. Det fremhæves derudover også, at personalet er af den opfattelse, at brugen af oppegående fiksering har styrket deres relation til patienterne.«

I forhold til om andre psykiatriske afdelinger efterspørger muligheden for at anvende oppegående tvangsfiksering, svarede sundhedsministeren følgende:

»Sundheds- og Ældreministeriet har anmodet Danske Regioner om at bidrage til besvarelse af spørgsmålet. Danske Regioner har oplyst følgende, som jeg henholder mig til:

»Danske Regioner har ikke modtaget henvendelser med efterspørgsel om muligheden for at anvende oppegående fiksering.

Danske Regioner er således ikke bekendt med, at nogen regioner skulle efterspørge muligheden for at anvende oppegående fiksering«.

Se § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 42, 43 og 50.

§ 71-tilsynet tager i løbet af et folketingsår på uanmeldte og/eller anmeldte tilsynsbesøg på f.eks. psykiatriske afdelinger, sikrede afdelinger eller opholdssteder. Efterfølgende udarbejdes der en faktuel rapport om tilsynets rundgang på stedet, og tilsynet stiller en række opfølgende spørgsmål til den region eller afdeling, hvor tilsynsbesøget har fundet sted. Når spørgsmålene er besvaret, udarbejder § 71-tilsynet en endelig rapport, hvor tilsynet giver sin vurdering af konkrete forhold på afdelingen. De endelige tilsynsrapporter er offentligt tilgængelige på Folketingets hjemmeside www.ft.dk.

Den 8. juni 2017 aflagde § 71-tilsynet i forbindelse med tilsynets studietur til Grønland et anmeldt tilsynsbesøg på Dronning Ingrid's Hospital, Psykiatrisk Afdeling A1. Tilsynsbesøget foregik i forrige folketingsår, men den endelige rapport nåede ikke at blive offentliggjort i tide til at blive omtalt i årsberetningen for folketingsåret 2016-17, hvorfor den medtages i denne årsberetning. I den endelige rapport udtalte tilsynet:

»Tilsynet finder de fysiske rammer for afdelingen kritisable. Det var tilsynets opfattelse, at store dele af afdelingen fremstod umoderne, slidt og flere steder var spartansk indrettet. Tilsynet finder det derfor særdeles positivt, at det forventes, at en ny psykiatribygning med 16 sengepladser forventes at stå færdig i november 2021.

Tilsynet finder det ligeledes uheldigt, at det ikke er muligt for patienter indlagt på det skærmede afsnit at gå en tur eller dyrke motion.

Tilsynet fik under tilsynsbesøget et positivt indtryk af aktiviteterne på afdelingen, herunder medarbejderne i Psykiatrisk Terapis engagement og strukturer i forhold til at involvere patienterne i forskellige aktiviteter.

Tilsynet foreslår, at udstyr til bæltefiksering opmagasineres et andet sted end i skyllerummet, hvor patienterne vasker deres tøj.

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 133.

Den 21. marts 2018 var § 71-tilsynet på et anmeldt besøg på Psykiatrisk Center København, afsnit 6201. I den endelige rapport udtalte tilsynet:

»Tilsynet finder det beklageligt, at afsnittets fysiske rammer fremstår nedslidte og triste. Tilsynet finder det derfor også positivt, at der er planer om, at afsnittet skal flytte til nybyggede faciliteter om 3-5 år, og at der i mellemtiden tages initiativ til at se på, om der skal etableres støjdæmpende foranstaltninger på gangarealet.

Tilsynet finder det beklageligt, at mange patienter klager over maden, men finder det positivt, at Psykiatrisk Center København vil drøfte problematikken med hospitalets køkken.

Tilsynet oplevede, at der var en god stemning mellem både patienter og personale og personalet imellem.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 132.

§ 71-tilsynet aflagde den 23. april 2018 et anmeldt tilsynsbesøg på Psykiatrisk Afdeling Vejle, psykoseafsnit 06/07. I den endelige rapport udtalte tilsynet:

»Tilsynet finder det særdeles positivt, at de fysiske rammer fremstår lyse, imødekommende, rene og moderne. Det gælder både for fællesarealerne på afsnittet og for afdelingens fællesfaciliteter, ligesom patientstuerne og de dertilhørende badeværelser fremstår store og lyse. Tilsynet finder det dog uheldigt, at håndtagene på indersiden af patientstuernes døre er små og glatte, og at det derfor kan være svært for både personale og patienter at åbne og lukke dørene, og at patienternes skiftetøj bliver vådt, når de er i bad, på grund af manglende afskærmning ved badet.

Tilsynet finder det positivt, at der er mange aktiviteter for patienterne, herunder mulighed for gåture i den omkringliggende natur.

Tilsynet noterer sig, at antallet af tvangsfikseringer med bælte fra 2011-2017 er faldet med ca. 50 pct. og bemærker, at der nu er fokus på at nedbringe antallet af tilfælde med andre tvangsformer.

Tilsynet noterer sig den gode og livlige stemning på afdelingens fællesfaciliteter og den gode stemning patienterne imellem på den åbne del af afsnittet.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 130.

Den 23. april 2018 aflagde § 71-tilsynet et anmeldt tilsynsbesøg på Psykiatrisk Afdeling Middelfart, afsnit P1. I den endelige rapport udtalte tilsynet:

»Tilsynet bemærkede den rolige atmosfære på afsnittet og de rene og pæne fysiske rammer med store vinduer m.v. Patientstuerne og de dertilhørende badeværelser fremstod endvidere store og lyse.

Tilsynet noterer sig, at der er en stabil personalegruppe tilknyttet afsnittet.

Tilsynet finder det positivt, at afsnittet sammen med en tovholder har opstartet flere aktiviteter til glæde for patienterne f.eks. fitness og mindfulness.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 131.

Den 14. maj 2018 aflagde § 71-tilsynet et anmeldt tilsynsbesøg på Brønderslev Psykiatriske Sygehus, Ældrepsykiatrisk Sengeafsnit N4. I den endelige rapport udtalte tilsynet:

»Tilsynet noterer sig, at afsnittet fremstod fredfyldt, lyst, venligt og rent, og at der var en god stemning på afsnittet.

Tilsynet oplevede, at personalet var dygtige og kompetente, og at der var et godt samarbejde mellem de forskellige personalegrupper.

Tilsynet finder det positivt, at der er et godt samarbejde mellem afsnittet og sygehusets køkken, der tager højde for, at den særlige gruppe af patienter på afsnittet får mad, som de kan lide.«

Hele rapporten kan læses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 177.

Det er tilsynets praksis, at der cirka et år efter offentliggørelse af den endelige rapport fra et tilsynsbesøg følges op på rapporten over for den ansvarlige region. § 71-tilsynet har i indeværende samling spurgt til en opfølgende status på de kritikpunkter, som fremgik af den endelige rapport for en række afdelinger. 1-årsopfølgningen var ved årsberetningens afgivelse afsluttet for følgende afdelinger:

Den 14. marts 2014 var tilsynet på et anmeldt tilsynsbesøg hos Børne- og Ungdomspsykiatrien i Roskilde, afsnit U1 og U3. På baggrund af § 71-tilsynets endelige rapport fra tilsynsbesøget har tilsynet den 25. oktober 2017 og den 20. december 2017 spurgt Region Sjælland om en status på forskellige områder.

Af Region Sjællands svar fremgår bl.a. følgende:

»Afdeling for Børne- og Ungdomspsykiatri vil normalt følge rekommanderet praksis vedr. medicin, men da der findes begrænset evidens for medicinsk behandling af børn og unge, vil off-label behandling af og til finde sted. Vi kan dog oplyse, at der ikke er sket ændringer i de kliniske retningslinjer, som formodes at have ændret praksis hos afdelingens læger.«

»Det er efter Psykiatriens opfattelse ikke usædvanligt, at der i oversigter over tvangsanvendelse i afdelinger eller afsnit i psykiatrien kan være betydelige udsving over tid. Statistisk set har en afdeling relativt få patienter, og derfor vil selv mindre udsving forårsaget af måske blot en enkelt eller to patienter, som i en periode er meget dårlige eller udadreagerende, blive meget synlige i oversigten.

Psykiatriens afdelinger følger nøje med i udviklingen i omfanget af anvendt tvang, først og fremmest for at kunne foretage de nødvendige behandlingsmæssige og organisatoriske tilretninger med henblik på at nedbringe tvangsanvendelsen.

Også Afdeling for Børne- og Ungdomspsykiatri har haft særlig fokus på reduktion af anvendelsen af bæltefikseringer og anvendelsen af remme, og der er iværksat forskellige handleplaner for deeskalering, tavlemøder og træning af personalet med henblik på reduktion af tvangsanvendelsen.«

Se hele Region Sjællands svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 21 og 51

§ 71-tilsynet var den 31. oktober 2014 på et uanmeldt tilsynsbesøg hos Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center, afdeling Glostrup, afsnit B204, intensivt døgnafsnit for unge. Som opfølgning på tilsynsbesøget sendte tilsynet den 25. oktober 2017 et brev til Region Hovedstaden for at spørge ind til forskellige områder, som tilsynet havde haft fokus på i den endelige tilsynsrapport.

Af Region Hovedstadens svar fremgår bl.a. følgende:

»Ledelsen har stor bevågenhed på nedbringelse af tvang og arbejder med data og initiativer på forbedringstavler.

Overordnet set har anvendelsen af tvangsforanstaltninger på afsnit B204 været kraftigt nedadgående fra 2014 til 2017, både hvad angår antal episoder og antal individer (...). Nedgangen har været størst på antal episoder, hvilket betyder, at den enkelte patient udsættes for færre episoder under indlæggelsen.

Tidspunktet for tvangsforanstaltningernes påbegyndelse ligger spredt over dag- og aften timerne. Der har fundet meget lidt tvang sted i nattetimerne på afsnittet. (...)

Der er en svag tendens til mere tvang på hverdage end i weekends på nær i 2015, hvor der relativt set er mest tvang i weekenden.«

Se hele Region Hovedstadens svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 22.

Den 28. november 2014 var tilsynet på et uanmeldt tilsynsbesøg hos Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center, afdeling Bispebjerg, afsnit B104, intensivt døgnafsnit for unge. På baggrund af § 71-tilsynets endelige rapport fra tilsynsbesøget har tilsynet den 25. oktober 2017 spurgt Region Hovedstaden om en status på forskellige områder, som tilsynet havde beskæftiget sig med i forbindelse med tilsynsbesøget.

Af Region Hovedstadens svar fremgår bl.a. følgende:

»(...) anvendelsen af tvangsforanstaltninger på afsnit B104 [er] overordnet set nedadgående. Der har været enkelte patienter som har været udslagsgivende overfor meget af tvangen i slutningen af 2014 og i 2015, samt starten af 2016.

Af de 4 bæltefikseringer der har været på afsnittet i 2017, er 3 knyttet til overflytning eller modtagelse af en patient.

Nedgangen har været størst på antal episoder, hvilket betyder, at den enkelte patient udsættes for færre episoder under indlæggelsen. Antal individer har været nogenlunde konstant indtil 2017, hvor der med to måneder tilbage af året ses en nedgang fra 20 til 11.

(...) Tidspunktet for tvangsforanstaltningernes påbegyndelse ligger spredt over dag- og aften timerne. Der har fundet meget lidt tvang sted i nattetimerne på afsnittet. (...)

Tvangsepisoder på B104 er jævnt fordelt over ugen nær 2015, hvor en enkelt patient udløste mest tvang på hverdage.«

Se hele Region Hovedstadens svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 23.

Tilsynet var den 30. januar 2015 på et anmeldt tilsynsbesøg hos Børne- og Ungdomspsykiatrien, Kolding, Ungdomspsykiatrisk afsnit U1 og Børnepsykiatrisk afsnit U2. Som opfølgning på tilsynsbesøget har tilsynet den 25. oktober 2017, 20. december 2017 og 7. februar 2018 stillet en række spørgsmål til Region Syddanmark til de områder, som tilsynet beskæftigede sig med i forbindelse med tilsynsbesøget.

Af Region Syddanmarks svar til tilsynet fremgår bl.a. følgende:

»Praksis i afsnittene er, at der i forbindelse med en tvangssituation afsættes en medarbejder til at tage hånd om eventuelle patienter, der er vidne til udøvelse af tvang mod andre patienter. Efter tvangsansvarelsen og når der igen er roligt på afsnittet, taler medarbejderen med hver enkelt patient og er opmærksom på, at det kan være voldsomt at overvære andre blive udsat for tvang. Arbejdsgangen er for nuværende ikke nedfældet skriftligt.

Børne- og Ungdomspsykiatrien modtog i oktober nyt informationsmateriale om tvang fra Sundheds- og Ældreministeriet. Materialet består af en film og to pjecer: en til børn og unge op til 14 år og en til børn og unge fra 15 -17 år, jf. www.sum.dk/tvang. Materialet bruges til at understøtte den lokale dialog og det daglige arbejde med at informere og inddrage børn og unge i forhold til brugen af tvang. Det nye materiale er udleveret og gennemgået på døgnafsnittene samt gjort tilgængeligt på både intranet og afdelingens hjemmeside. Som anbefalet af Styrelsen for Patientsikkerhed arbejder afdelingen med at fastlægge en procedure for, hvornår og hvordan børn og unge i psykiatrien og deres pårørende bliver introduceret til materialet om tvang og deres rettigheder under en indlæggelse.«

På baggrund af opfølgende spørgsmål fra tilsynet oplyste Region Syddanmark følgende i forhold til problemstillingen:

»Børne- og Ungdomspsykiatri Sydjylland har igangsat et arbejde, hvor procedurer vedrørende tvang revurderes og gennemses. Praksis i forhold til patienter, som bliver vidne til tvang mod andre patienter nedskrives nu, og der fastlægges en procedure for, hvornår og hvordan børn og unge i psykiatrien og deres pårørende bliver introduceret til materialet om tvang fra Sundheds- og Ældreministeriet vedlagt Psykiatrien i Region Syddanmarks brev til tilsynet den 14. november.«

»For 2017 ses en procentvis større anvendelse af tvang lørdag og søndag, hvilket er en utilfredsstillende tendens. En vigtig del i forhold til at ændre udviklingen er, at afdelingen har planlagt lørdagsstuegang i afsnittet i Aabenraa (...). Formålet er at sikre indlagte patienter høj kvalitet, patientsikkerhed og effektiv behandling i weekender såvel som på hverdage. På grund af et stigende antal af unge med sociale problemstillinger i afdelingen, deltager nu endvidere en socialrådgiver ved alle sagsgennemgange med henblik på at sikre opmærksomhed på denne gruppe unge og deres problemstillinger. Fordi denne gruppe unge efter endt weekendorlov kan have svært ved at vende tilbage til afdelingen, er der risiko for hyppigere tvangsanvendelse. Som følge af dette er normeringen af personale i aftenvagts søndag nu øget ved behov.

Udover lørdagsstuegang og opnormering af personale søndag aften bruges Den Regionale Fælles Bagvagts i børne- og ungdomspsykiatrien (RFBV) som redskab til at nedbringe tvangsanvendelsen (...). Formålet med RFBV er at sikre behandlingskvalitet og koordinering samt patient- og personalesikkerhed i forbindelse med akutte vurderinger af børne- og ungdomspsykiatriske patienter i kontakt med Psykiatrien i Region Syddanmark udenfor dagarbejdstiden (dvs. hverdage fra kl. 18.00 - kl. 08.00 samt weekender og helligdage). Tilsvarende samarbejder Ungdomspsykiatrisk Døgnafsnit med Psykiatrisk Akutmodtagelse med akut lægehjælp på hverdage fra kl. 18.00-8.00 samt weekender og helligdage (...).«

Se hele Region Syddanmarks svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 19, 58 og 74.

Den 30. januar 2015 var tilsynet på et uanmeldt tilsynsbesøg hos Børne- og Ungdomspsykiatri Odense, Døgn-dagafsnit BUP-O. På baggrund af § 71-tilsynets endelige rapport fra tilsynsbesøget har tilsynet den 25. oktober 2017 spurgt Region Syddanmark om en status på forskellige områder, som tilsynet havde beskæftiget sig med i forbindelse med tilsynsbesøget.

Af Region Syddanmarks svar fremgår bl.a. følgende:

»Afdelingen er lykkedes med at reducere antallet af bæltefikseringer samtidigt med, at anvendelsen af beroligende medicin med tvang også er reduceret. Der er stor opmærksomhed på og succes med, ud fra en individuel forhånds aftale med patienterne, at anvende andre beroligende metoder som kugledyner, veste, musik eller sanserum fremfor beroligende medicin i situationer, hvor det ellers kunne være endt med tvangsanvendelse.

Stigningen i anvendelsen af bæltefikseringer på under 48 timer i 2016 skyldes bæltefiksering i forbindelse med sonde lægning flere gange dagligt i en periode hos én enkelt patient.

Arbejdet med at forebygge anvendelse af tvang har særdeles høj prioritet på afdelingen. Afdelingsledelsen indgik ved årsskiftet 2014/2015 en partnerskabsaftale om nedbringelse af tvang med sygehusledelsen i psykiatrien (...). Denne partnerskabsaftale er omdrejningspunktet for indsatsen for at nedbringe brugen af tvang. Aftalen evalueres årligt og nye indsatser tilføjes.

Rammen for aftalen er, at afsnittet nu fungerer efter Safewards-principper, og for eksempel er afsnittets husorden opbygget omkring Safewards. Desuden er indsatsen fokuseret på øget patient- og pårørendeinddragelse.

Fra den 1. februar 2017 er det besluttet, at afsnittet vil anvende en bæltefri tilgang, og dette er kommunikeret til patienter og pårørende. I længere perioder er det lykkedes at undgå bæltefikseringer. Ved enkelte patienter har det dog ikke kunnet undgås at anvende tvang. I disse tilfælde er der efterfølgende afholdt bæltefikseringsanalyser.«

Se hele Region Syddanmarks svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 18.

Tilsynet var den 13. marts 2015 på et uanmeldt tilsynsbesøg hos Børne- og Ungdomspsykiatrien, sengeafsnit BU1, Aalborg Psykiatriske Sygehus. Som opfølgning på tilsynsbesøget har tilsynet den 25. oktober 2017 stillet en række spørgsmål til Region Nordjylland til de områder, som tilsynet beskæftigede sig med i forbindelse med tilsynsbesøget.

Af Region Nordjyllands svar fremgår bl.a. følgende:

»Vinduerne på sengeafsnittet er ikke blevet udskiftet, men vindueslisterne udskiftes årligt, hvilket har afhjulpet problemet med træk.

Haven til det børne- og ungdomspsykiatriske afsnit er uændret beliggende op ad haven til det intensive voksenafsnit. Der er hegn mellem de to haver, hvor man ikke kan se gennem halvdelen af hegnet, som er af træ. Ved resten af hegnet, er der beplantet på begge sider, således at der på sigt skærmes yderligere af. Placeringen af haven kan stadig indimellem give anledning til udfordringer, f.eks. som følge af lyde fra den voksenpsykiatriske have. Når udfordringer opstår, går de to afsnit straks i direkte dialog og aftaler en løsning på den konkrete situation.«

Se hele Region Nordjyllands svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 52.

Den 30. marts 2016 var tilsynet på et anmeldt tilsynsbesøg hos Sikringsafdelingen i Slagelse. På baggrund af § 71-tilsynets endelige rapport fra tilsynsbesøget har tilsynet den 21. juni 2018 spurgt Region Sjælland om en status på forskellige områder, som tilsynet havde beskæftiget sig med i forbindelse med tilsynsbesøget.

Af Region Sjællands svar fremgår bl.a. følgende:

»Der har været anvendt ECT-behandling i Sikringsafdelingen siden vinteren 2017. Der blev i begyndelsen anvendt hyppige behandlinger som opstart, og derefter overgik man til vedligeholdelsesbehandling med væsentlig længere intervaller. Siden iværksættelsen har i alt 10 patienter i afdelingen modtaget ECT-behandling. Aktuelt planlægges der ECT-behandlinger på tre fastlagte tidspunkter hver uge, hvor de omfattede patienter kan modtage behandling. ECT-behandling af den enkelte patient sker med kortere eller længere intervaller, efter konkret vurdering.«

»Styrelsen for Patientsikkerhed og Det særlige sagkyndige råd skal efter psykiatriloven § 18 c, stk. 81 én gang om året aflægge besøg på Sikringsafdelingen under Retspsykiatrisk Afdeling, Region Sjælland, og tilse de patienter, der er eller i det forudgående år har været underlagt oppegående tvangsfiksering.

Formålet med besøget er at vurdere, om patientbehandlingen er gennemført med omhu og samvittighedsfuldhed, og om psykiatriloven er overholdt.

Hvis Styrelsen for Patientsikkerhed i forbindelse med sit tilsyn finder, at en oppegående tvangsfiksering bør ophøre, kan styrelsen ophæve den oppegående tvangsfiksering med øjeblikkelig virkning.

Der blev senest gennemført tilsyn med anvendelsen af oppegående tvangsfiksering i Sikringsafdelingen den 26. januar 2018. Som konklusion på besøget anfører Styrelsen for Patientsikkerhed, at de ved tilsynsbesøget havde fundet, at patientbehandlingen er udført med omhu og samvittighedsfuldhed, og at psykiatriloven er overholdt på de områder og ved de stikprøver, som blev undersøgt i forbindelse med tilsynsbesøget.

Styrelsen for Patientsikkerhed har ikke i nogen af tilfældene fundet grundlag for at ophæve tilladelser til oppegående tvangsfiksering.«

Se hele Region Sjællands svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 142.

Tilsynet var den 13. juni 2016 på et uanmeldt tilsynsbesøg hos Bakkegårdens sikrede afdelinger. Som opfølgning på tilsynsbesøget har tilsynet den 21. juni 2018 stillet en række spørgsmål til Region Sjælland til de områder, som tilsynet beskæftigede sig med i forbindelse med tilsynsbesøget.

Af Region Sjællands svar fremgår bl.a. følgende:

»Dørene til de unges værelser aflåses om natten. Socialtilsyn Øst godkendte aflåsningen den 6. juni 2017.

Det er ikke praksis, at de unge er på deres værelse om formiddagen. Der er tilbud om skole, værksteder eller læring af madlavning og andre almindelige daglige funktioner (ADL).

Hvis den unge ikke kan motiveres til skole, værksted eller ADL træning, er der ikke normering på afdelingerne til at de unge kan få tilbudt andre aktiviteter og er derfor ofte på deres værelser.«

Se hele Region Sjællands svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 144.

§ 71-tilsynet har i det afsluttende brev til Region Sjælland varslet et kommende anmeldt tilsynsbesøg for at følge op på kritikpunkterne fra tilsynets afsluttende rapport fra tilsynsbesøget i 2016.

Den 30. august 2016 var tilsynet på et uanmeldt tilsynsbesøg hos Børne- og Ungdomspsykiatriens døgnafsnit i Esbjerg. På baggrund af § 71-tilsynets endelige rapport fra tilsynsbesøget har tilsynet den 21. juni 2018 spurgt Region Syddanmark om en status på forskellige områder, som tilsynet havde beskæftiget sig med i forbindelse med tilsynsbesøget.

Af Region Syddanmarks svar fremgår bl.a. følgende:

»I forbindelse med tilsynsbesøget i august 2016 var der udfordringer med stigning i bæltefikseringer rettet mod enkelte udvalgte patienter. Det lykkedes dog at begrænse bæltefikseringerne til gennemsnitligt en pr. måned eller helt bæltefri perioder siden februar 2017. Dette er sket uden øgning i antallet af andre tvangsforanstaltninger som f.eks. fastholdelse, beroligende medicin med tvang eller døraflåsning.

Siden maj 2018 har der ingen tilfælde været med bæltefiksering og kun en episode med fastholdelse samt to episoder med anvendelse af beroligende medicin med tvang.

Det lave antal af tvangsindlæggelser og tvangstilbageholdelser ligger relativt stabilt. Det er dog vigtigt at gøre brug af frihedsberøvelse hos de patienter, hvis psykiske tilstand opfylder kriterierne herfor for at

kunne hjælpe og behandle de mest syge unge mennesker, som mangler sygdomsindsigt og ikke er i stand til selv at søge hjælp.«

Se hele Region Syddanmarks svar på § 71-tilsynet alm. del – bilag 167.

Tilsynet var den 18. november 2016 på et uanmeldt tilsynsbesøg hos Fonden Spartas afdeling i Haderup, som er et opholdssted for unge anbragt uden for hjemmet. Som opfølgning på tilsynsbesøget har tilsynet den 21. juni 2018 stillet en række spørgsmål til Fonden Sparta til de områder, som tilsynet beskæftigede sig med i forbindelse med tilsynsbesøget.

Fonden Spartas svar kan ses på § 71-tilsynet alm. del – bilag 145.

§ 71-tilsynet holdt møde med Folketingets Ombudsmand den 30. januar 2018, hvor tilsynet af Ombudsmandens Tilsynsafdeling og Børnekontor bl.a. blev orienteret om, hvordan Ombudsmandens tilsynsbesøg og fokusområder i 2017 var forløbe, og om fokusområder for 2018. Tilsynet og Ombudsmanden drøftede endvidere konkrete sager, som de havde været i dialog om siden sidste møde, og sager af fælles interesse, f.eks. status på nedbringelse af antallet af magtanvendelser med 50 pct., som er målet frem mod 2020.

Den 19. april 2018 holdt tilsynet møde med børne- og socialministeren med henblik på at få information om tilgængelig statistik på tvangsanbringelsesområdet og oplysninger om konkret statistik for bl.a. udviklingen i antallet af tvangsanbragte børn og unge og antallet af børn og unge anbragt uden samtykke fordelt på alder. På baggrund af mødet stillede tilsynet en række spørgsmål til børne- og socialministeren om oversendelse af forskellig statistik om tvangsanbragte børn og unge.

Se materiale fra mødet på § 71-tilsynet alm. del – bilag 89 og svar på tilsynets opfølgende spørgsmål på § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 32-41.

Den 22. maj 2018 holdt tilsynet møde med Landsforeningen af Patientrådgivere og Bistandsværger i Danmark (LPD). På mødet blev forskellige konkrete problemstillinger drøftet, herunder bl.a. skærmning af patienter på psykiatriske afdelinger.

Tilsynet holdt den 18. september 2018 møde med børne- og socialministeren og Ankestyrelsen om nogle af de problemstillinger, som tilsynet løbende støder på i forbindelse med tilsynets behandling af konkrete og generelle sager om tvangsanbragte børn og unge, f.eks. problemer med samvær med barnets biologiske forældre, afholdelse af børnesamtaler m.v.

§ 71-tilsynet afholdt den 5. december 2017 et samråd med børne- og socialministeren om politiets involvering i magtanvendelse, i forbindelse med at børn tvangsfjernes fra deres forældre og plejeforældre.

Se samrådsspørgsmålet på § 71-tilsynet alm. del – samrådsspørgsmål A og ministerens talepapir fra samrådet på § 71-tilsynet alm. del – svar på spørgsmål 19.

Tilsynet har en folder, som orienterer om tilsynets kompetence og arbejde. Målet er, at folderen skal medvirke til at oplyse om fokus på forholdene for administrativt frihedsberøvede personer og dermed være med til at skabe opmærksomhed om, at administrativt frihedsberøvede personer, hvor end de befinder sig, skal tilbydes rimelige forhold.

Folderen udleveres efter anmodning og i forbindelse med tilsynsbesøg.

Orientering om tilsynets arbejde kan findes på § 71-tilsynets hjemmeside under www.ft.dk.

Karina Adsbøl (DF), formand, Karina Due (DF), Mads Fuglede (V), Carl Holst (V), May-Britt Katstrup (LA), Karen J. Klint (S), næstformand, Stine Brix (EL), Ulla Sandbæk (ALT) og Lotte Rod (RV).